

תפיש והחנין

ע"פ התורה

שיטת הזהב

לא רוצה להגיד כלום. **כולו רחמים** - לא מעיר, לא מתריע, לא מעמיד גבולות. הכל בסדר, הכל טוב, הכל אהבה. הבעיה הוא: **בלי "קצת דין" - אין מוסר.** כי מוסר הוא "קצת דין" מטבעו. **ברור אפוא, שגם זה לא הדרך.** מי שרק מלטף - לא מחנך. הבחורים אוהבים אותו, אבל לא גדלים ממנו

זהב - דברים נחמדים שנכנסים בלב

ועכשיו - הדרך הנכונה:

"אבל בחינה ממוצעת - היא זהב. שהוא לומר דברים נחמדים, וכמו שנאמר: **"הנחמדים מזהב"** (תהלים יט, יא). גם שהוא דין - כי **"מצפון זהב יאתה"** (איוב לז, כב).

והיינו - לעורר לבבות ישראל שישבו בתשובה אל אבינו שבשמים.

דברי כבושים הנכנסים בלב כל אחד ואחד לפי בחינתו.

ואז יש תועלת גדולה - שגורם להמשיך שפע.

"זהב" - בחינה ממוצעת. לא נחושות, ולא כסף - אלא זהב. ומה הזהב?

"דברים נחמדים" - לא שמדברים נחמד, אלא שהדברים נחמדים. "הנחמדים מזהב" - דברים שהלב חומד אותם, רוצה לשמוע אותם, נמשך אליהם.

ובו בזמן - גם **"דין". "מצפון זהב יאתה" - יש דבה גם מימד של דין, של גבול, של כיוון. אבל**

הדין מגיע עטוף בדברים שהלב חומד.

כפי שהגדיר: צריך שיהיה **"דברי כבושים הנכנסים בלב כל אחד ואחד לפי בחינתו". לא**

דברים כלליים. "לפי בחינתו" - לכל אחד לפי מה שהוא. מה שנכנס ללב של בחור אחד - לא נכנס

ללב של אחר. **"דברי כבושים" - דברים שכבושים את הלב, לא שוברים - כבושים.**

לסיכום כך צריכים לשוחח עם בחור: **א. לא נחושות.** נזיפה ופחד "מעוררים דין" - כמו נחשים שרפים. הבחור נשרף ובורח.

ב. לא כסף. "כולו רחמים" בלי שום מוסר - הבחור אוהב אבל לא גדל ולא צומח.

ג. זהב! "דברים נחמדים" עם אסרטיביות, "דברי כבושים הנכנסים בלב".

ה"נחמדים מזהב" - הם דברים שהלב רוצה לשמוע. לא שהם נוחים. לא שהם מחמיאים.

שהם אמיתיים, נוגעים, ומדויקים. וכשדבר אמיתי נכנס ללב - הוא כובש אותו. בשקט.

בעומק. **"דברי כבושים המתוקים מדבש ונופת צופים".**

שוחחתי עם משגיח בשיבה שיחה עמוקה על דרכי ההשפעה.

הוא תינה בפניי: **"הבחורים אינם מקשיבים. אינם מפנימים מה שאני מדבר איתם".** הוא

מרגיש שהמילים שלו לא חודרות אליהם, והשיחות נשארות מרחפות בחוץ, **שהדברים לא מחלחלים פנימה.**

ניסיונו להבין: מהי הדרך הטובה ביותר לשוחח עם בחורים באופן שהדברים יחלחלו ויגרמו

לשינוי? ואז נזכרתי בדברי התולדות יעקב יוסף בפרשת קדושים עה"פ בפרשת חוקת בשם

מורו הבעש"ט **עצמו - על שלוש דרכי ההשפעה.**

שלוש בחינות: זהב, כסף ונחושות

התולדות יעקב יוסף פרשת קדושים, מלמד בשם הבעל שם טוב:

"שמעתי ממורי מפורש: **שיהיה המוסר בבחינה ממוצעת.** כי הלא יש שלוש בחינות: זהב, כסף ונחושות.

אלו שלוש דרכים להשפיע על אנשים. והוא מכנה אותן בשלושה מתכות: **נחושות, כסף**

וזהב. ורק אחת מהן עובדת."

נחושות - נחשים השרפים

"נחושות - הם נחשים השרפים, אשר נאמר עליהם: "וישלה ה' בעם את הנחשים השרפים" (במדבר כא, ו).

מוכיחים המעוררים חס ושלוש דין על בני העולם.

נמצא הם נחושות - **לשון נחש.** וכמו שאמר חז"ל: **"ייעש משה נחש נחושות" - לשון נופל על לשון.**

המוכיח שמשמש בבחינת "נחושות" הוא כמו **נחש שרף - שורף, מכאיב, מעורר דין.** הוא

מדבר קשה, נזף, מפחיד. כפי שמגדיר: **"מוכיחים המעוררים דין על בני העולם" - זה לא מתקן - הוא הורס.**

ישנם משגיחים שזו הדרך שלהם. שיחת מוסר שבנויה על פחד, על נזיפה, על "כזור יום המיתה". **והתוצאה? נחשים שרפים - הבחורים נשרפים ובורחים.**

כסף - רחמים בלי דין

"ויש בחינת כסף - שהוא כולו רחמים. מלהתעורר במוסר שהוא קצת דין.

וכמו שנאמר: **"מוסר ה' בני אל תמאס, ואל תקוץ בתוכחתו"** (משלי ג, יא).

הקיצוניות השנייה: משגיח שנמנע לומר, הוא

דבר האידה

מגיד שיעור לכולם

יום אחד נעצרתי עם מכונת ב' ישבתי, לקחת טרמפ. לרכב עלה אברך ת"ח המכהן כר"מ באחד הישיבות, יש בינינו היכרות, במהלך הנסיעה אמר לי הר"מ: **"עכשיו סיימתי לומר שיעור בפני בחורים. ברם, צער רב יש לי - כאשר יש תחת ידי קבוצת בחורים שלא משתתפים בשיעור. ככל שאני מדבר ומבקש מהם להיכנס לענינים, זה לא הולך. מה עושים?"**

שאלה זו חזרה ונשנית שוב ב'יום עיון' של מחנכים שהוזמנתי אליה: **כיצד לגרום לבחורים בינונים וחלשים להיכנס לשיעור? לא בכוח, לא באיומים - אלא שירצו להיכנס.**

כמענה לסוגיא זו, הראיתי את דברי הנועם מגדים בפרשת חוקת - שכתב **"חוקה" לכל מי שאומר דברי תורה ברבים.**

חוקה למגיד שיעור

"זאת חוקת התורה אשר ציווה ה' לאמר" - **כשרוצים לומר דברי תורה ברבים, תתנהגו בחוקה הזאת המבוארת לקמן.**

"דבר אל בני ישראל" - **דאי אמידת דברי תורה ברבים היא מצוה רבה עד אין חקר. ואמרו רבותינו ז"ל (קהלת רבה ט): בשעה שהחכם יושב דורש - הקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל.**

הנועם מגדים מפרש שהפסוק "זאת חוקת התורה" הוא **חוקה למגיד שיעור!** "אשר ציווה ה' לאמר" - למי שרוצה לומר דברי תורה ברבים. ומה החוקה?

תנאי ראשון: לא להנאת עצמך!

"בתנאי - שלא יאמר להנאת עצמו: הן הנאת ממון או גאות חס ושלוש.

רק - לזכות הדור".

התנאי הראשון: **תהיה מג"ש לא בשביל השכר והכבוד והסיפוק העצמי, אלא "דק לזכות הדור". השיעור הוא בשביל הבחורים - לא בשביל המגיד שיעור.**

הנועם מגדים מביא את המשל המפורסם: **"והוא הנרמז בדברי רבי עקיבא שאמר לרבי שמעון בר יוחאי (פסחים ק"ב): "יותר ממה שהעגל רוצה לנינוק - פרה רוצה להניק".**

דומה הדבר להנקת הפרה - **שאין לה שום קורת רוח ותועלת לעצמה מהנקה זולתה, לטובת הוולד.** כך צריך להיות דרישת ולימוד תורה לרבים.

התנאי השני - שמחה

אנשים אוהבים וצריכים "שמחה" כפי שכתוב: **"וגם בשמחה צריך לומר - כמו הפרה שרצונה גדול להניק הולד בשמחה.**

משל עמוק: **הפרה רוצה להניק יותר ממה שהעגל רוצה לנינוק.** אבל שימו לב: **"אין לה שום קורת רוח ותועלת לעצמה!"** ההנקה אינה בשביל הפרה - היא בשביל הוולד.

והפרה שמחה בזה! לא כי היא מרוויחה - אלא כי "רצונה גדול להניק".

הבחורים מרגישים היטב האם המגיד שיעור שרוי בשמחה בעת שמוסר את השיעור. הוא צריך להרגיש חדווה, והנאה, כשהמגיד שיעור עסוק בתלמידים, וחושב עליהם

כיצד הם יבינו, וכיצד הוא ישמח אותם מתוך אהבה וחיבור, מתוך רצון אמיתי לתת בשמחה - **או אז הבחורים נמשכים אליו.**

התנאי השלישי - שיהיה בחינם

הנועם מגדים מוסיף תנאי נוסף:

"וזהו שנרמז בכתוב (דברים ד, ה): "ראה למדתי אתכם כאשר ציווני" וגו'. ודרשו רבותינו ז"ל (בכורות כט): "מה אני בחינם" - שהקב"ה נתן התורה רק בעבור שרצה

לזכות לישראל, ולא לתועלתו"

כמו שהקב"ה נתן תורה בחינם, **לא לתועלתו, אלא לזכות לישראל** - כך המגיד שיעור צריך ללמד **"בחינם" - לא בחינם מממון, אלא "בחינם" מאגו.** בלי תועלת עצמית. בלי גאוה. **"רק בעבור שרצה לזכות לישראל".**

בא נחזור לשאלה: למה בחורים לא נכנסים?

א. בדוק מה הכוונה שלך: האם אתה אומר שיעור עם שליחות "לבנות את דור העתיד" - או "להנאת עצמך"? בחורים מרגישים את ההבדל.

ב. רצון להשפיע - יותר ממה שהעגל רוצה לנינוק - פרה רוצה להניק." הרצון שלך לתת צריך להיות גדול מהרצון שלהם לקבל.

ג. בשמחה! "בשמחה צריך לומר - כמו הפרה שרצונה גדול להניק הולד בשמחה". לא מתוך חובה - מתוך שמחה.

ד. בחינם. "מה אני בחינם" - בלי אגו, בלי גאוה, בלי תועלת עצמית. **"רק בעבור שרצה לזכות לישראל.**

באת מזה ומאריך

פרה אלחנן כ"ט

דמעות האם, ולמה?

האדם - אשר כל התינוקות בוכים תמיד.

והוא כי במוח הילדים יש פסולת הרבה, והיו בטבעם גורמים חולאים לילדים.

ויורדים הפסולת ההם משם על ידי הדמעות של הבכייה.

ויותר מזה אין שום תועלת. אז - רק עניין הבכייה - זהו קטנות של העין.

חידוש מדהים: התינוק בוכה כדי לנקות את המוח מפסולת!

הדמעות הן מנגנון ניקיון. לא רגש. לא תקשורת. ניקיון פיזי.

"ויותר מזה אין שום תועלת" - בכי של תינוק הוא רק קטנות גדולות העין.

"אבל כשיתגדל - אז צופה ומבין, מאזין ומביט את כל אשר לפניו.

וזהו גדלות העין וחושו - שמצילו מהנזק ומקרבו אל התועלת על ידי ראותו את אשר לפניו.

וידוע על ידי ראותו - אם להחזיק בדבר ההוא, אם לברוח מלפניו.

וזהו תכלית האמיתי של חוש הראות הגשמי."

כשהאדם גדל - העין הופכת לכלי של הבנה. לא רק רואה, אלא מבינה. יודעת להבחין בין טוב לרע, בין מועיל למזיק.

"צופה ומבין, מאזין ומביט" - ראייה עם הכרה.

"שעריהן לא ננעלו" ואז אין בכייה שם - רק לפרקים, לתועלתו.

כגון להתפלל לפני ה' בדמעות - אשר שעריהן לא ננעלו.

מה שאין כן בקטנותו - לא הייתה הבכייה חשובה כלום.

וזה ההבדל בין דמעות של גדלות לדמעות של קטנות.

סיכמנו ואמרנו: מי שאמר "אני אף פעם לא בוכה"

נסעתי ברכב עם כמה אנשים חשובים, והתפתחה שיחה על בכי ודמעות.

אחד אמר: "אני אף פעם לא בוכה".

השני אמר: "אני בוכה בקלות".

השלישי אמר: "אני מתאפק, בשום אופן לא להגיע לדמעות. הפעם צצו לי כמה דמעות".

ואז אמרתי: יש דבר מופלא שכתב הערבי נחל פרשת חקת - על קטנות וגדלות של העין -

שמשנה לחלוטין את ההסתכלות על דמעות.

חכמת העין באיבר העין אשר בו חוש הראות... יש בו קטנות וגדלות.

הנה בהיוולד האדם - נולד עמו האיבר ההוא עם חושו, אבל הוא לא לעזר ולא להועיל.

כי אף שרואה ומביט כל אשר לפניו - למיעוט הכרתו ודעתו אינו יודע מה רואה: אם אותו הנראה הוא תועלתו - ולהחזיק בו, או אם הוא נזק - ולהישמר ממנו.

ממילא האיבר ההוא וחושו - היה כלא היה, והווייתו והיעדרו אחד.

עד אשר יתכן עליו לומר: "עניינים לו ולא יראה".

התינוק רואה - אבל לא מבין מה הוא רואה. הוא לא יודע אם מה שלפניו טוב או רע, מועיל או מזיק.

"עניינים לו ולא יראה" - יש לו עניינים, אבל הראייה חסרת משמעות.

האם בכי זה טוב? הערבי נחל מגלה דבר מפתיע - בשם חובת הלבבות:

אכן עם כל זה יש קצת תועלת מאיבר ההוא בעודו בקטנותו.

כאשר כתבו חכמי הטבע, הובא בחובת הלבבות (שער הבחינה):

אשר מחסדי ה' שעושה עם

השאלה?

"האם אני צריך לתת הסבר על דבר שאני מסרב לו? כשילד מבקש משהו ואני אומר 'לא' - האם אני חייב להסביר למה? כשמציעים לי דבר שלא מתאים - האם אני צריך לנמק? מתי צריכים להסביר - ומתי לא?"

התשובה!

האגרא דכלה פרשת חוקת מביא את פירוש האלשיך הקדוש על הפסוק וימאן אדום וכו' ומתחיל לבאר את הפסוק ב-(משלי א, י): "בני, אם יפתוך חטאים - אל תאבה" "אם יאמרו" וכו'.

ופירש בו הרב האלשיך: אשר קודם הטענה שתטעון נגד החטאים - על כל פנים "אל תאבה" מבלי טעם!

כי אם תתחיל המיאון שלך בנתינת הטעם - יבואו להתווכח עמך ולסתור טענותיך.

ופן תפול במכמרתם! על כן עשה זאת אפוא בני והינצל: שיהיה לך להקדמה -

שאינך רוצה לעשות זאת בשום אופן, ומבלי נתינת טעם. יסוד אדיר: קודם כל - תסרב. בלי טעם. בלי הסבר. בלי "כי...".

פשוט: "לא!" בלי למה, ורק אחר כך - אם רוצה - תסביר. למה? כי אם תתחיל בהסבר - "יבואו להתווכח ולסתור." ר"פ תפול במכמרתם!"

והאגרא דכלה מראה שזה בדיוק מה שעשה יוסף: וזה שכתוב ביוסף (בראשית לט, ח): "וימאן" - מבלי טעם. זאת ההקדמה.

ואחר כך: "ויאמר אל אשת אדוניו וכו'." על כן יש פסיק מפסיק בין "וימאן" ל"ויאמר" -

שה"וימאן" הוא מבלי נתינת טעם. דיוק מבריק מטעמי המקרא: בין "וימאן" ל"ויאמר" יש פסיק, למה? כי "וימאן" - עומד לבד. קודם הסיפור, בלי הסבר. ורק אחרי הפסיק - "ויאמר" - עכשיו הוא מסביר.

ובפרשתנו (במדבר כ', כא'), - אותו דבר: "וימאן אדום נתן את ישראל עבר בגבולו ויט ישראל מעליו" והנה נמסר במסורה גם כבאן: "וימאן" - גם כן במפסיק. שהמיאון היה בלי נתינת טעם.

דבשלמא סיחון היה מתיירא פן בעברם דרך עליו יקחו ארצו מידו, כי לא נצטוו עליו... ולא האמין סיחון. מה שאין כן אדום - ידע שנצטוו עליו. ומבלי טעם מיאן - רק לגודל רשעתו.

למידים מכך: כלל זהב: כשיש התנהגות לא טובה שברצונך למנוע: קודם תסרב. בלי הסבר. "וימאן" - נקודה. ורק אחרי שהסירוב יציב - "ויאמר" - עכשיו אפשר להסביר.

כי כשאתה מתחיל בהסבר - אתה פותח פתח לוויכוח. ומי שמנסה לפתות אותך - ימצא תשובה לכל טענה. ואז "פן תפול במכמרתם". אבל כשאתה קודם כל אומר "לא" - אין על מה להתווכח.

זה עובד עם צעירים. זה עובד עם היצר הרע. וזה עובד בחינוך, בכל פעם שיש ניסוי למשוך למקום שלא מתאים.

לב הבחור

משפיעים אישיים וקבוצתיים

להתאמת משפיעי פל' - 053-3120261

לב הילד

מרכזי קידום אישי בתתי"ם

פל' - 050-4150217

ייעוץ וליווי חינוכי ניהולי

למערכות חינוך, תתי"ם וישיבות

פל' - 053-3101081

י"ל ע"י מפעל האירה בראשות המחנך הרב אלחנן רייזמן - לקבלת העלון, תגובות, הארות נא לשלוח מייל: m025667066@gmail.com

אתר: ahira.org

טלפון: 02-566-7066 דוא"ל: info@ahira.org

האירה

אור לכל אחד